

Divrej Tora

Godina 10

Zagreb, šabat 1. travnja 2017. - 5. nisana 5777.

Broj 23

<http://twitter.com/DivrejTora>

divrejtora@gmail.com

B"H

Šabat Vajkra

Jeruzalem	18:17	19:38
Zagreb	19:05	20:06
Rijeka	19:11	20:12
Split	19:01	20:03
Dubrovnik	18:54	19:56
Vinkovci	18:53	19:55
Sarajevo	18:54	19:55
Bihać	19:04	20:06
B. Luka	18:59	20:01
Beograd	18:46	19:49
Novi Sad	18:49	19:53
Subotica	18:50	19:55
Zrenjanin	18:46	19:51
Niš	18:39	19:42
Beč	19:05	20:07
Frankfurt	19:37	20:39
Edison, NJ	19:03	20:04

Dnevni Zmanim za Grad Zagreb

Na dan,	utorak 4.4.2017.
Alot Hašahar	4:58
Najranije Talit	5:35
Nec Hahama	6:30
Najkasnije Š'ma	9:45
Zman Tefila	10:50
Hacot	12:59
Minha Ketana	16:46
Plag Haminha	18:07
Šekia	19:28
Cet Ha-kohavim	20:10

Paraša Vajkra

(Vajkra 1,1-5,26)

B-g poziva Mošea iz Šatora sastanka i saopćava mu zakone o *korbanot*, životinjskim žrtvama koje se prinose u Svetište. To uključuje:

- "žrtve paljenice" (*ola*) koje se u cijelosti spaljuju na žrtveniku;

- pet vrsta "žrtvenih jela" (*minha*) pripremljenih s najfinijim brašnom, maslinovim uljem i miomirisima;

- "pomirbene žrtve" (*šelamim*) čije meso, nakon što se dio spali na žrtveniku, a dio dá *kohenima* (svećenicima), treba pojesti onaj koji je donio žrtvu;

- različite vrste "žrtava (koje se prinose radi) grijeha" (*hatat*) služe za okajanje prijestupa koji je greškom počinio Veliki svećenik, čitava zajednica, kralj ili običan Židov;

- "žrtvu krivnje" (*ašam*) prinosi onaj koji je prisvojio imovinu Svetišta, koji sumnja da je povrijedio neku b-žansku zabranu ili koji je "izdao G-spoda" lažno se zaklevši kako bi prevario svog bližnjeg. ■

Prevela: Dolores Bettini

Allja po allja

Kohen - prva alijsa - 13 p'sukim - 1,1-13

B-g poziva Mošea iz *Ohel Moeda* i postavlja opća pravila o *korbanot* (žrtvama).

Primijetite da nije rečeno "I B-g poziva Mošea", već umjeto toga "I On poziva..." *Vajikra* nije jedan novi početak, ona je nastavak *P'kudei*. Na kraju *P'kudei*, Moše je privremeno ostao bez kontakta (nazovimo to tako) s B-gom. Ovdje sada B-g ponovo uspostavlja kontakt s Mošecom tako što ga poziva i potom mu govori.

Zapazite ovaj jedinstveni izbor riječi u ovom prvom *pasuku Vajikra*, način na koji je B-g komunicirao s Mošecom bio je drugačiji od proroka i svih ostalih.

Prva od *korbanot* koje Tora predstavlja je *ola* (bikovska), žrtva koja se u cijelosti (skoro, ali ipak ne sasvim - kože većine *olot* bile su dar za *kohanim*) spaljivala na *Mizbei'ahu*. Uobičajena procedura prilikom prinosenja brojnih *korbanot* je naslanjanje na životinju prije nego li je se zakolje. Mnoge pojedinosti *korbanot* imaju psihološko djelovanje na onoga koji prinosi *korban*. Kontakt sa životinjom navodi prinositelja *korbana* da se zamisli nad krhkosti života (njegovog vlastitog, ne samo života životinje).

Nakon klanja, krv od *š'hite* sakupljala se u svetu posudu i zatim se donosila do *Mizbei'aha* te prolijevala na

njega. Ova je procedura ključna kod (svih) *korbanot*. S *Ola* se skida koža (koža je dar za *kohanim*, kao što je ranije rečeno) te se komada na dijelove koje se polaže na vatru *Mizbei'aha* i tamo se postpuno spaljuje (što znači da nitko ne jede njezina mesa).

Ovnovi i jarci također se mogu prinostiti kao *ola*. Postupci su slični, ali ne i identični.

Žrtve životinja iz porodice krava smatrala su se pomirnicama za grijeh Zlatnog teleta. Ono s čim je narod sagriješio sada se može iskoristiti za svete svrhe kao izbjavljenje, pomirenje i *tikun* - popravak. Često nalazimo da je bik prvi predstavljen, raspravljeno je o njemu, prinesen, itd. To daje vjerodostojnost njegovoj ulozi pokajanja za Zlatno tele. On je otac koji nastoji počistiti nered kojeg je učinio njegov sin.

Talmud smatra *ola* pomirenjem za neprilične misli. *Hatat* - žrtva za grijeh - prinosi se za (neka) neprijmjerena djela. *Ola* je prva predstavljen jer je najčešće slučaj da neprilične misli prethode (i vode k) neprijmjenim djelima, a ne obrnuto.

Početna zapovijed u vezi *korbanot* je "Osoba (u jednini) koja prinese među vama žrtvu... oni (mnogina) će prinijeti svoju žrtvu." Toldot Yitzchak (komentar na Toru kojega je napisao R. Yitzchak Caro, stric M'cha-beira i onaj koji ga je odgojio) sugerira da budući da pojedinac koji vrši *micvu* može imati pozitivan efekt na

čitav *Klal Jisrael* i na čitav svijet, njegova je individualna žrtva zapravo naša, te se zbog toga prebacuje na množinu. Nadalje, određeni vidovi *korbanot* odnose se na zajednicu, čsk i ako je *korban* o kojem se radi privatna. Drvo za vatru, sol za svaki *korban*, *kohanim* koji vrše *Avoda* - to su sve kolektivni aspekti koji čine nečiji osobni *korban* našim *korbanom*.

Ba'al HaTanya objašnjava riječi "Osoba koja prinese od vas *korban HaŠemu*, od životinja..." kao da se od onoga koji prinosi *korban* zahtijeva da na *Mizbei'ahu* žrtvuje životinju u sebi. Čin *korbana* mora za njega biti personaliziran i internaliziran da imao efekt dovođenja nas bliže (a to je i značenje korištenja *korban-karov*) B-gu.

Baal HaTurim kaže da je B-g stavio Mošeovo ime prije svojega vlastitog u početnom *pasuku Vajikra*, kako bi nam svima rekao o bliskom odnosu kojega je On imao s njime.

Daat Z'keim kaže da to što se životinjske žrtve prinosile od pripitomljenih sisavaca (*b'heimot*), a ne od divljih životinja (*hajot*), pokazuje nam B-žju brigu za svoj narod - poštediti nas je dodatnog posla lova i hvatanja zamkama što bi bilo neophodno da su *hajot* među *korba-*

(nastavak s 2. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po alija**

not. Isto tako, *korbanot* od ptica dolaze samo od dvije pripitomljene vrste golubica..

Levi - druga alijsa - 10 p'sukim - 1,14-2,6

Ola također može biti i od ptica, posebno, od dviju vrsta golubica. Opisuje se naročiti postupak za prinošenje ptica. Te tri kategorije *ola* - velike životinje (*b'heima gasa*), male životinje (*b'heima daka*), ptice (*ofot*) - broje se kao jedna pozitivna zapovijed.

Zamijetite da se prinošenje ptica naziva *ola la'Sem*, žrtva paljenica B-gu. Iako nitko ne jede od životinjske *ola*, koža se daje *kohenu* kao jedan od njegovih darova. Grlica se u potpunosti spaljuje na *Mizbei'ahu*. Ona je jedini *korban* koji je u potpunosti za HaŠema.

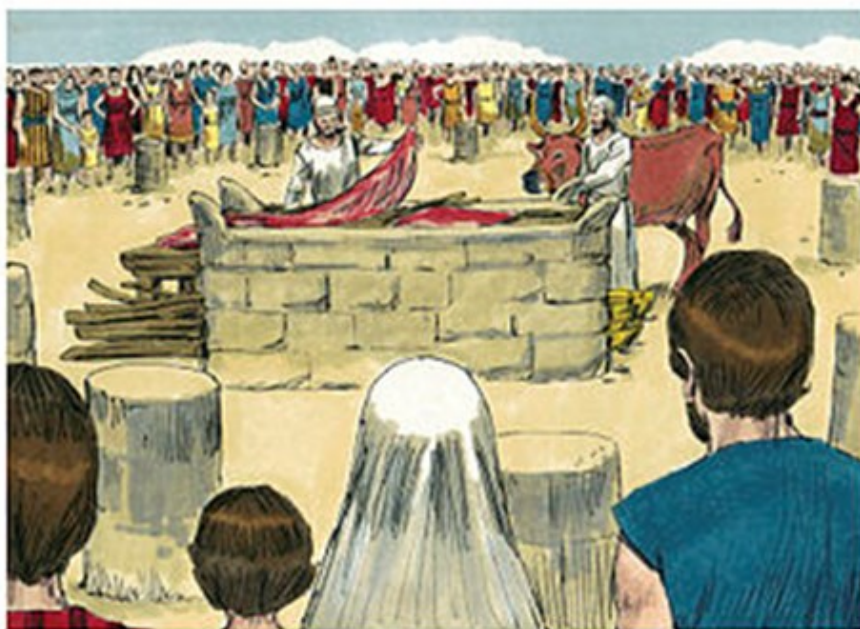
Sljedeće Tora opisuje *Minha* (nemojte to pomiješati s našom poslijepodnevnom molitvom), žrtvu jela. Ona se sastoji od brašna i ulja s malo tamjana (*l'vona*) i različitim količinama vode. (Voda kao sastojak nije spomenuta u Pisanoj Tori, već je dio naše usmene tradicije.) Tri vrste *menahot* su opisane u ovom odlomku. Razlikuju se po načinu pripreme - pečenje, prženje na tavi, itd. - no sve imaju iste sastojke.

Do ovog momenta u *Vajikra* Tora je opisala četiri različite vrste dobrovoljnih prinosa, od kojih je svaki koji slijedi jetiniji od onog prethodnog. Bik je najskuplji, ovca i koza malo manje, no više od grlice. A

prinos od brašna i ulja je najmanje skup. Osobu koja donosi *korban* se prvi puta naziva *adam*, ljudsko biće, a nakon toga zamjenicama on, nje-ga, njegovo (ona, nje, njezino). Samo kod prinosa brašna i ulja se donositelj naziva *nefeš*, duša. Ovo se, kaže Raši, odnosi na siromašnu osobu, koja je tip osobe koja će najvjerojatnije prinijeti *Minha*. Možda ne košta puno, no siromah unosi dušu u svoj skromni *korban*..

S gledišta micve

Sefer HaChinuch ustručava se ponuditi razloge za zabranu meda na *korbanu*. On smatra da je ova *micva* vrlo zagonetna. Potom sugerira da i kvasac i med predstavljaju nadmenost i bahatost, koje su neprimjerno društvo doživljaju koji treba osobu koja prinosi *korban* učiniti poniznom. S druge strane, drugi kažu da je to jedna od *micvot* koja nam govori: Nemoj misliti da možeš

Šliši - treća alijsa - 10 p'sukim - 2,7-16

Opisana je četvrta vrsta *minhe*. Svi prinosi jela čine jednu pozitivnu *micvu*. Kod prinosa jela samo se mali dio stavlja na *Mizbei'ah* dok glavninu prinosa podijele *kohanim* koji su na dužnosti u *Mikdašu*. *Menahot* ne mogu biti *hamec* (one opisane ovdje; postoje druge vrste koje su *hamec*), niti smiju biti pripremljene s kvascem ili medom.

sve shvatiti. Postoje neke *micvot* koje se suprotstavljaju našem ograničenom, uokvirenom znanju i poimanju. Ovo je jedna od tih *micvot*. Mogli bismo pomisliti da bi med trebalo stavljati na korban kako bi ga obogatio. Pogriješili bismo s takvom logikom. Moramo shvatiti da smo mi ovdje da vršimo *micvot* - sve *micvot* - samo zato jer Tora tako kaže. To vrijedi za sve *micvot*, ne samo za one koje se suprote našoj logici.

(nastavak s 3. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po alija**

Niti jedan *korban* ne smije se prinijeti bez soli. Svaki korban mora biti poslanjen.

(Ovo je jedan primjer – ima i drugih – zapovijedi koja je dana i u pozitivnom obliku i kao zabrana. Post na Jom kipur. Ne jesti i ne piti. Ne prinosite ništa bez soli. Posolite sve prinose. Svaki oblik *micve* – *ase* i *lo ta'ase* – uči nas nečim drugačijem i utječe na pristup i *kavanot* te određene *micve*.

Zatim je opisana peta vrste *minhe*. Ova se radi u dubokoj posudi, nešto poput prženja u dubokom ulju.

Naš je stol nalik *Mizbei'ahu*. Ovo je znamenita izreka s brojnim različitim manifestacijama. Mi solimo naš kruh za *Hamoci* jer se od nas očekuje da nadodamo element duhovnosti inače umnogome svjetovnom činu jedenja. Sol je konzervans i sol se ne kvvari. Na taj način ona predstavlja element beskonačnog u ovom konačnom svijetu. Ovo je objašnjenje posuđeno od onoga što je zapisano u vezi *korbana*, ali se dobro može primijeniti na naš svakodnevni *minhag* u vezi soli.

R'vi'i – četvrta aliya – 17 p'sukim – 3,1-17

Sljedeća vrsta *korbana* predstavljenog u Tori je *š'lamim*, na našem jeziku poznato kao mirotvorna žrtva ili cjelovita žrtva. Oba se naziva baziraju na igri riječi s riječima *šalom* i *šalem*. Element cjelovitosti koji je poseban za *š'lamim* sastoji se u tome da se dio *korbana*

spaljuje na *Mizbei'ahu*, dio se daje *kohenu* kao jedan od njegovih darova, a dio se vraća vlasniku *korbana* da on i njegova obitelj jedu. “Svi” imaju koristi od *š'lamim*. U tom pogledu, ovo je cjeloviti *korban*. *Š'lamim* se može prinijeti od mužjaka i ženki životinja, od krava, koza i ovaca. Tora daje glavne crte procedura za *š'lamim*, koje su u osnovi iste, ali s nekim razlicitostima od životinje do životinje.

Ponekad se koze i ovce zajednički nazivaju *con*, životinje iz stada. O njima se govori kao o *b'heima daka*, stoka sitnog zuba, kako bi ih se razlikovalo od govoda. Kod *korbanot*, postoje razlike između te dvije vrste, te ih se stoga obražuje zasebno.

Hamiši – peta aliya – 26 p'sukim – 4,1-26

Sljedeća kategorija *korbana* koja je predstavljena u Tori je *hatat*, žrtva za grijeh. Postoje različite podkategorije. Od *Kohen gadola* koji je nehotice naveo narod na grijeh (na određene grijehe) zahtijeva se da prinese bika kao žrtvu pomirnicu. Slično (ali uz određene razlike), ako Sanhedrin pogriješi u odluci, i to prouzroči grijehenje širom naroda (i opet, za određene grijehe), tada vo-

đe naroda trebaju prinijeti bika za žrtvu (a ne svaka osoba koja je postupala prema proglasu Sanhedrina).

Vođa naroda prinosi jarca kao svoj *hatat*. U svim slučajevima, *hatat* se prinosi za *šogeg* (nehotična) kršenja uz određenu razinu nemara od strane grešnika koja je dovela do grijeha. *Hatat* se **ne prinosi** za namjerne prekršaje. Niti se *hatat* ne prinosi za sve grijehe – samo za one za koje je kazna za namjerno kršenje smrtna kazna.

Na primjer... Čovjek je načelno *šomer šabat*, ali nikada nije čuo da se ne smije zalijevati travu na šabat. Lijepo vruće šabatno popodne, čovjek se “smiluje” svom požutjelim travnjaku i uključi vrtnu prskalicu. Kada sazna za svoju pogrešku, od njega se traži da prinese *korban hatat* (u vrijeme *Beit HaMikdaša*).

Kada će vođa naroda sagriješiti... *ašer nasi jeheta*. Početna slova ovog izraza tvore riječ *ani* (ja, mene!). Što je to što će dovesti vođu do toga da krene pogrešnim putem? Kada se fokusira na sebe i kada izgubi iz vida svoju odgovornost prema zajednici koju vodi.

Šiši – šesta aliya – 19 p'sukim – 4,27-5,10

Posljednja podkategorija *hatata* je za osobu koja nehotice prekrši neke vrste zabrana. Na primjer, Židov koji prekrši zabranu Tore u vezi šabata zbog toga što ne zna da je taj

(nastavak s 4. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po alija**

čin zabranjen (vidi gore navedeni "na primjer") ili zbog toga što je zaboravio da je šabat – to zahtijeva prinošenje *korban hatata*. *Hatat* za pojedinca je ženka ovce ili koze.

Pojašnjenje... Ako netko primijeti pocrnjelo lišće na sobnoj biljci pa ih otrgne kako bi pospješio rast biljke na šabat, prekršio je rabinsku zabranu. (Ta se rabinska zabrana zasniva na činjenici da je taj čin u osnovi isti, i sa istom svrhom, kao i kresanje lišća na grmu koji raste iz zemlje. Kresanje i obrezivanje je zabrana iz Tore. Zabrana da se čini isto sa sobnim biljkama jedna je od brojnih mjera zaštite koje su postavili učenjaci da sačuvaju Toru od kršenja.) Kada osoba shvati svoju pogrešku, ne traži se od nje nikakav *korban* jer taj čin nije bio kršenje Tore. Ali činiti isto to sa

svojim ružičnjakom iza kuće jest kršenje Tore i zahtijevalo bi *hatat*.

Sljedeća kategorija žrtve je *korban ole v'jored*, klizna skala prinosa zbog grijeha. Primjer grijeha koji zahtijeva ovaj korban je kada netko zataji svoje svjedočenje ili laže pod zakletvom o tome. Svjedočenje je obaveza. Oblik koji taj *korban* poprima ovisan je financijskim mogućnostima grešnika – koza/ ovca ili golubice. Kad prinosi ptice, *kohen* mora paziti da ne otrgne glavu kada vrši *m'lika*, ekvivalent *š'hita* kod ptičjeg *korbana*.

Glavna životinja za *hatat* zajednice (kao u *Musafu* na *Roš hodeš* i *hagim*) ili *hatat* pojedinca, je koza. To nas podsjeća na kozu koju su upotijebila Josefova braća da prevare svog oca, umočivši Josefov ogrtač u kozju krv.

Hatat za sva vremena uključuje podsjetnik na užasno postupanje brata prema bratu. (Koža je također bila iskorištena da Jakov prevari svog oca, kada se pretvarao da je Eisav kako bi primio *braha*.)

Š'vi'i - sedma aliya - 16 p'sukim - 5,11-26

Oni koji si ne

mogu priuštiti golubice, *ašam* (prinos za krivnju) trebaju prinijeti od brašna. U tom slučaju (za razliku od *menahot*), ne koristi se ulje nitti bilo kakve mirodije.

Ašam za svetogrđe je ovan. Uz to, prijestupnik, koji je koristio sveto za svoju vlastitu korist, mora dati odštetu i nadodati još petinu vrijednosti kao kaznu.

(Zapravo, dodaje se jedna četvrtina, taj iznos postaje jedna petina od ukupnog iznosa – 100 je vrijednost korištenog + 25 kazne = 125 ukupnog plaćanja, dodatak od 25 postaje jedna petina od 125. Tako se izračunava kazna nazvana *homeš*.)

Jedna varijanta *ašama* prinosi se kada netko nije siguran da li je prekršio određenu zabranu ili ne. Uvjetni *ašam* je ovan.

S'forno spominje problem u vezi prinošenja *ašama* ukoliko osoba nije stvarno počinila taj grijeh. Ne predstavlja li to prinošenje *nekorban* životinje u dvorištu *Mikdaša*, što je veliki prekršaj? On daje odgovor da sama činjenica da postoji sumnja u umu te osobe, o tome da li je pogriješila ili ne, pokazuje nebrigu koja je stvar za koju treba učiniti pomirenje. On to uči iz *ašom ašam lašem*.

Kradljivcu je zapovijeđeno da vrati ono što je ukrao.

Prinošenje *ašama* za sve konkretne vrste prekršaja pozitivna je micva.

Ovime Tora završava svoj uvod u različite vrste *korbanot*. ■

Rav Kook:

Unutarnje svjetlo usred uništenja

Poplave, ratovi, potresi – svakog dana čujemo vijesti o katastrofama i nepogodama. Je li to svijet kakav je B-g zamislio? Kako da se odnosimo prema tolikim destruktivnim silama u svijetu?

Prinos žrtava u Hramu kulminirao je ritualom *zerikat ha-dam*, kada je svećenik životinjskom krvlju – silom života – škropio žrtvenik.

„Zaklat će žrtvu pored žrtvenika, sa sjeverne strane, pred B-gom. Svećenici, potomci Arona, tada će njenom krolju poškopiti žrtvenik.“ (Vajikra 1,11)

Koje je značenje toga da se žrtva mora zaklati na sjevernoj strani Hrama? Zašto stih ističe da su svećenici Aronovi potomci – nije li to svima poznato? I zašto kaže da je krv izlivena sve uokolo žrtvenika, kada je zapravo njome samo poškopljeno po dva dijagonalno suprotna ugla žrtvenika?

Sakriven pred B-gom

Klanje je čin teške presude. Kada se čini kao žrtva, ono služi kako bi se sve grozne odluke, katastrofe i destrukciju koja se dešavaju u svijetu povezalo sa skrivenim božanskim pravilom koje upravlja svemirom. Sve proizlazi iz tajnih puteva milostivog B-ga. Sve je dobro, i sve vodi do blagoslova i

dobrote.

Iz naše ograničene perspektive, klanje se smatra prostom dužnošću. Stoga se izvodi blizu temelja žrtvenika. No, ono u sebi krije svjetlo dobrote. Žrtva je zaklana „*cafona lifnej Hašem*“. Doslovno, to znači „na sjevernoj strani, pred B-gom.“ No, riječ *cafon* znači također i „skriven“, pa se stih može prevesti i kao „skriven – samo pred B-gom.“

Zadatak otkrivanja unutarnjeg svjetla usred sila destrukcije bio je dan svećenicima, potomcima Arona. Zašto je naglasak na Aronovoj liniji? Aron je bio poznat po svojoj dobroti i suosjećanju. „Budite Aronovi učenici: Volite mir i težite za njime, volite ljude i privucite ih Tori“ (*Avot 1,12*). Aronovi potomci naslijedili su posebne osobine koje su bile potrebne za otkrivanje tog skrivenog svjetla.

Hramska služba uči nas da uništenje života nalazi svoje mjesto čak i usred najsvetije službe. To je zbog povezanosti tih službi sa najvišom razinom – sveobuhvatnom perspektivom realnosti – to je fenomen u kojem ono što je naizgled destruktivno u našem ograničenom pogledu, može biti nešto što doprinosi svijetu. Naša fizička percepcija može vidjeti samo djelić stvarnosti; ona

je limitirana vremenom, prostorom i nedostatkom razumijevanja. Nedostaje nam znanja o cjelokupnom kontekstu pa stoga nismo u mogućnosti vidjeti cijelu sliku.

Metoda koju su svećenici koristili prilikom škropljenja žrtvenika krvlju, prikladna je metafora za našu površnu percepciju. Naše oči mogu vidjeti samo dio stvarnosti, iscjepkano i necjelovito. One vide svećenika koji stavlja krv na dva suprotna ugla žrtvenika. No, iz više perspektive, ta vizija je potpuna. Škropljenje obuhvaća cijeli žrtvenik.

Tako nam suosjećajni Aronovi potomci, dok izvode *zerikat ha-dam* oko žrtvenika, daju uvid u skriveni izvor dobrote i svjetla u svemiru.

Majmonides i žrtve

Zašto je B-g zapovjedio da prinosimo žrtve? Koja je svrha takvog služenja B-gu?

Majmonidesovo objašnjenje

Mnogo je pisano o Majmonidesovoj kontroverznoj analizi Hramske službe u njegovoj knjizi „Vodič za zbunjene“. U srcu Majmonidesovog objašnjenja leži spoznaja o teškoći promjene ljudske prirode. Duboko ukorijenjene navike i vjervovanja ne mogu se iskorijeniti

(nastavak s 6. stranice) **Rav Kook: Unutarnje svjetlo usred uništenja**

preko noći. Bilo bi uzaludno da Tora zapovjedi Izraelcima koji su robovali u Egiptu da prekinu sa svim oblicima štovanja koji su im do tada bili poznati. Takav revolucionarni zahtjev bio bi jednak tome da današnji religiozni vođe zahtijevaju od nas da prekinemo sa svim vanjskim oblicima štovanja B-ga – nema blagdana i svetkovina, nema molitve – samo mentalna služba B-gu kroz introspekciju i meditaciju, bez riječi i djela.

Iz tog razloga, Tora je dozvolila oblike štovanja koji su bili poznati u to vrijeme. Međutim, Tora je zahtijevala da svako štovanje bude usmjereno isključivo prema B-gu. Na taj način, narod bi se odviknuo od idolopoklonstva, bez da bude odvojen od prakse koju je koristio kako bi se duhovno izrazio.

„Nerazumno je očekivati da će netko tko je odrastao kao rob, radeći sa blatom i ciglama, jednog dana oprati svoje ruke od blata i odmah (bez prethodne pripreme) krenuti u borbu s divovima. Zato B-g nije odjednom uveo narod u *Erec Jisrael* i nije ih vodio direktnim putem. Slično tome, neprirodno je da onaj tko je naviknut na mnoge oblike služjenja i štovanja, koji su za njega gotovo poput zakona, odjednom u potpunosti odustane od njih.“ (*Vodič za zbnjene 3,32*)

Nahmanidesovi prigovori

Drugi srednjovjekovni učenjaci odbili su Majmonidesovu teoriju. Nahmanides se osobito protivio njegovom stavu. Pobijao je Majmonidesovo učenje sa dva glavna argumenta:

Tora opisuje žrtve kao 'ugodan miris B-gu.' Taj izraz ukazuje na to da takav oblik služjenja ima svoju unutarnju pozitivnu vrijednost te da nije samo sredstvo odvikavanja na-

roda od krivih vjerovanja i navika.

Nalazimo da je i prije idolopokloničke prakse Egipta, Noah prinio žrtvu B-gu, i ona je bila prihvaćena (*Berešit 8,21*). Slično tome, vidimo da je B-g prihvatio i Abelovu žrtvu mnogo prije nego što se idolopoklonstvo proširilo svijetom.

Promijeniti princa

Pa ipak, čini se da nalazimo podršku Majmonidesovom tumačenju u Midrašu. Midraš objašnjava svrhu žrtava jednom usporedbom:

„To je poput neotesanog princa koji je proždicao sirovo meso. Kralj je rekao: „Neka uvijek bude za mojim stolom pa će se sam promijeniti.“ Isto tako, budući da su Izraelci bili skloni idolopoklonstvu u Egiptu... Sveti je rekao: Neka prinose žrtve preda Mnom u svako vrijeme.“ (*Vajikra Raba 22,8*)

Međutim, pažljivo čitanje Midraša, ukazuje na pristup drugačiji od onog Majmonidesovog. Usporedba govori o princu koji sve svoje obroke jede za kraljevim stolom. Jasno, objedovanje sa kraljem je samo po sebi velika privilegija i čast, bez da uzmemo u obzir sekundarnu korist toga da princ promijeni svoje navike.

Usporedba opisuje situaciju u kojoj sin, zbog svog neprikladnog ponašanja, ne zaslužuje objedovanje s kraljem. Objed s kraljem je svakako velika čast, no jesti za kraljevim stolom je posebna mjera kojom se željelo utjecati na prinčevu ponašanje. Jednako tako, prinošenje žrtava je uzvišen oblik štovanja B-ga. Kroz tu službu, mi zaslužujemo duhovno uzdizanje, poput čovjeka koji objeduje sa samim Kraljem, postizujući posebnu naklonost u očima Kralja svemira.

Ta usporedba ne objašnjava prin-

cip žrtava generalno, već se bavi proglasom koji je bio na snazi samo dok su Izraelci putovali pustinjom. Tih 40 godina, njima je bilo zabranjeno zaklati meso za vlastitu upotrebu. Bilo im je dozvoljeno jesti samo od zajedničkih žrtava (*šelamim*) koje su bile prinošene u Šatoru sastanka (*Pnz 12,20*). Midraš tumači da je taj proglas imao za cilj odviknuti tek oslobođene robove od idolopokloničke prakse, osiguravajući tako da nitko neće nastaviti tu egipatsku praksu u svom domu.

Jeremijino razjašnjenje

To bi moglo biti pravo značenje stiha kojeg Majmonides citira kao izvorni tekst:

„Jer nisam govorio s vašim očevima, niti sam im zapovjedio o žrtvama i prinosima kada sam ih izveo iz Egipta“ (*Jeremija 7,22*).

Ovaj stih je problematičan. Kako Jeremija može tvrditi da nam Tora ne zapovijeda prinošenje žrtava? Nalazimo mnoga poglavlja u knjizi Levitskog zakonika posvećena službi u Hramu. I zašto ovaj stih naglašava, „kada sam ih izveo iz Egipta“?

Taj se stih ne može odnositi na žrtve čije je prinošenje zapovjedbano u Tori. On se odnosi na posebnu situaciju koja je bila na snazi „kada sam ih izveo iz Egipta“, kada je meso bilo dozvoljeno samo kao dio zajedničke žrtve u Šatoru sastanka. Netko bi mogao pomisliti da je to ideal i da bismo mi trebali imitirati postupke te određene generacije. Jeremija stoga objašnjava da te žrtve nisu cilj same sebi, već su samo privremeni proglas za tu generaciju, kako bi se oni odvikli od idolopokloničke prakse koju su bili usvojili u Egiptu. ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Berel Wein:

Skromnost, grijeh i uloga kohena

Početne riječi ovoj tjedne *paraše*, a i čitave knjige koju sada započinjemo čitati postavljaju nam jedno temeljno pitanje. *Vajikra* znači da je B-g, recimo to tako, pozvao i govorio Mošeu. Rabini u svojim komentarijima raspravljaju o tome kako se odvijala ta komunikacija između B-ga i čovjeka, a isto tako i gdje se taj "razgovor" dogodio. Rabini su također zapazili da riječ *vajikra*, onako kako je zapisana u Tori, završava slovom *alef* koje je manje od ostalih slova. Iako to očito nije povezano s problemom gdje i kako je B-g govorio s Mošeuom, smatram da postoji određena veza s pitanjem zašto je B-g govorio s Mošeuom i njega izabrao da bude veliki zakonodavac naše civilizacije.

Rabini nas upućuju da malo *alef* u *vajikra* ukazuje na veliku Mošeuovu skromnost. Ne želeći previše sebe uveličati zapisujući u Toru da je B-g zapravo pozvao baš njega, a opet je bio primoran da tako učini jer mu je B-g zapovijedio kako da napiše Toru, Moše je, na neki način, našao kompromis te riječ *vajikra* napisao malim slovom *alef*, pokazujući time da on zapravo nije bio dostojan časti

koju mu je B-g ukazao. Upravo takva skromnost i poniznost, osjećaj da se čovjek ne bi trebao previše upuštati u veličanje samoga sebe, bez obzira kakvu javnu ulogu u društvu obnašao, glavni je razlog da B-g "govori" ljudima i vodi ih u njihovim ulogama kao vođa. Talmud nas uči da se B-g gnuša arogancije, taštine i nepotrebnog veličanja samog sebe kod ljudi općenito, a naročito kod vođa naroda.

Sam B-g, da to tako kažem, obraća se čovjeku, onako kako se javio proroku Elijahuu, "smirenim, tihim glasom." Ako možemo tu riječ upotrijebiti za Svemogućeg, B-g je skroman kad se objavljuje ljudima. Svi proroci Izraela, od Mošea nadalje, bili su svjesni da je B-g, nazovimo to tako, prema njima ograničio jačinu i prostiranje Svog glasa. Raši u ovoj tjednoj *paraši* ističe da B-žji glas nije izlazio van svetinje *miškana* iako je svojom jačinom bio bezmjeran i neograničen. Ovo nije tek opis događaja koji se desio davno prije u Sinajskoj pustinji, već je to osobina Vječnoga - snažni prikaz "smirenog, tihog glasa" koji je karakteristika Njegove objave ljudima. Usne

proroka Izaije morale su biti opaljene nebeskom žeravicom jer u nebesima govorio protiv Izraela, dopuštajući si da bude sudac drugima umjesto da bude samo oruđe B-žje volje i naredbi.

Pravilo skromnosti je ne donositi unaprijed zaključke o drugima i ne smatrati da čovjek na neki način može biti siguran koje su stvarne B-žje namjere. Ljudi griješe. B-g je ne-pogrešiv. Već samo to bi kod ljudi trebalo izazvati osjećaj poniznosti i skromnosti. Mali *alef* iz *vajikra* treba nam ostati stalni podsjetnik na naš odnos sa našim Stvoriteljem, kao i s našim bližnjima.

Treća knjiga *Humaša*, *Vajikra*, naziva se, u rabinskoj literaturi, i "Torat Kohanim" - zakon svećenika. To je nedvojbeno stoga što se većina knjige bavi zakonima posebnim žrtvama i dužnostima *kohanim* u Hramu. Međutim, postoji i jedan mnogo veći, mnogo univerzalniji aspekt imena ove knjige *Vajikra/Torat Kohanim*. Jer u samom naslovu nalazi se spoznaja da se *kohanim* trebaju ponašati i živjeti prema određenim mjerilima koja za njih postavlja Tora. Nije samo prinos koji se prinosi u Hramu

(nastavak s 8. stranice) **Rabbi Berel Wein: Skromnost, grijeh i uloga kohena**

ono što je važno i bitno. Za uspjeh hramske službe važan je i bitan i *kohen* koji je zadužen da taj prinos prinese primjereno i s poštovanjem. Stoga nije slučajnost da ova knjiga *Vajikra/Torat Kohanim* u sebi sadrži čitave odlomke koji se bave moralnim zakonima i discipliniranim ljudskim ponašanjem. Nepoštenim *kohanim* nije dopušteno da budu predstavnici B-žjeg Hrama, baš kao što su i *koheni* sa tjelesnim deformacijama bili isključeni iz obavljanja hramske službe,

Talmud nas sasvim konkretno podučava da jedino onda kada je *kohen* po svom ponašanju i samodisciplini nalik anđelu B-žjem, ljudi će dolaziti da uče Toru iz njegovih usta i osjetiti pravu svetost Hrama. Zadatak koji je postavljen pred *kohanim* nije puka mehanička rutina službe u Hramu. To je zapravo izazov da budu istinski primjer u ponašanju, uzor drugima, i učitelj Tore Izraelu kako djelima tako i riječima, što određuje pravog *kohena*. Rabini u Pirke Avot opisuju oca svih *kohanim*, velikog Aharona, kao čovjeka koji je volio mir, koji je težio miru, koji je volio druga ljudska bića, i čovjeka koji je bio u stanju privesti ljude bliže vrijednostima, učenju i držanju Tore.

Smatram da ovaj opis nije jedino imao namjenu da bude zapisan na Aharonovoj osmrtnici. Naprotiv, njegova je svrha bila da bude program onoga što pravi *kohen* treba biti – što on treba predstavljati i kakvu sliku bi trebao prikazivati onima koji mu dođu po savjet, pomoć, uputu i hramsku službu. Mi možda danas u našoj sredini nemamo Hram, no silno su nam potrebni *koheni* – vjerski vođe istkani od Aharonova tkanja, njegova sustava vri-

jednosti i njegova načina života. Knjiga *Vajikra* vodič je za sve one koji teže da budu vjerski vođe i izvrše utjecaj na Židovski svijet. Ona je uistinu knjiga *Torat Kohanim*.

Iako ova *parša*, poput većeg dijela knjige *Vajikra*, obiluje teškim detaljima u vezi vrlo ezoteričkih, duhovnih, pa čak i mističnih sadržaja hramske službe i žrtvovanja životinja, ona sadrži temeljne i važne poruke koje nam Tora želi prenijeti usred ove gomile detalja. I ja smatram da je ta poruka spoznaja da je grijeh neizostavni dio ljudskog života.

Podučili su nas: "...da nema pravedne osobe koja živi na ovoj zemlji bez grijeha." To je jedna od slabosti koje smo naslijedili do Adama i Eve i zato je ona sastavni dio DNK ljudskog postojanja. Prepoznajući ovu činjenicu, Tora, kao što i inače običava, bavi se stvarnošću ljudskog bivanja, a ne zamišljenim savršenstvom ljudskog ponašanja koje u ljudskoj povijesti nikada nije postojalo niti će ikada postojati.

Za razliku od drugih monoteističkih vjerovanja, judaizam ne pristaje na buduću nagradu na nebesima, divno anđeosko portretiranje ljudskog života. Kao što kralj Solomon kaže: "Što je bilo bit će, i stvarno nema ničega novog pod suncem što se ljudskog ponašanja tiče." Zato Tora u ovoj tjeđnoj *parši* uzima zdravo za gotovo da će ljudi grijehiti... i činiti to prilično često. Stoga se mora načiniti lijek za grijeh tako da se ljudi s vremenom poprave i nađu oprostjenje za svoje grijeha od dobrotivog Stvoritelja.

Ja mislim da je svrha čitave hramske službe, onako kako nam je opisana u knjizi *Vajikra*, da ljudskim bi-

ćima naglasi našu urođenu slabost i sveprisutnost grijeha u našim životima. Spoznaja da smo sagriješili početak je izbavljenja i svetosti.

Vjerujem da je to dio velike poruke Jom kipura i zašto taj sveti dan svoju životnost i važnost zadržava čak i kod Židova koji su u drugim stvarima vrlo udaljeni od držanja Tore i smislenog Židovskog života. Duboko u sebi svi smo mi svjesni da kao ljudska bića, ne samo da smo skloni grijehiti već, ponovo prema riječima Tore: "Grijeh čuč na našem pragu."

Sama zgrada Hrama, svećenstvo i hramska služba životinjskih žrtava, sve to zajedno čini da uviđanje grijeha bude stalno prisutno u Židovskom životu. Kako bi to dovelo do učinka, Židovski narod mora biti svjestan onoga što se nalazi iza zgrade, sjaja, rituala, mesa i vina koje proizvodi Hram i njegove službe.

Upravo taj dio službe proroci Izraela naglašavaju u svojim osudama površnog shvaćanja hramske službe, koje je bilo toliko karakteristično za kraljevstvo Jude u vrijeme Prvog hrama. Biti nesvjestan poruke koja stoji iza toga, o stalnoj slabosti prema grijehu i nužnosti da mu se suprotstavimo, i jedino se koncentrirati na lijek oprostjenja koji je Hram predstavljao, bilo je kratkovidno i na kraju je dovelo do nestanka samog Hrama. Tora je željela da trudimo iskorijeniti izvor boli a ne da samo postanemo ovisnici o lijekovima protiv boli. Ja vjerujem da je to suptilna poruka ovoj tjeđnoj *parši*, a i čitave knjige *Vajikra*.

Šabat šalom ■

Rabbi Yissocher Frand:

Zbunjujuće žrtve

**Vodič za zbunjujuće Majmonide-
sovo učenje o žrtvama**

Sefer Vajikra i parša Vajikra primarno su posvećeni zakonu o žrtvama. Ramban (Nahmanides) daje obrazloženje za životinjske žrtve. (Vajikra 1,9) On citira Rambama (Majmonidesa) u More Nevuhim (Vodiču za zbunjene) koji tvrdi da je razlog zbog kojeg je Tora ozakonila životinjske žrtve taj što su sva neždovska društva među kojima su Židovi u povijesti živjeli (Kaldeja, Kanaan, Egipat) štovala stoku. *Humaš* kaže da su Egipćani štovali ovce. Kaldejci su štovali demone koji su bili uspoređeni sa kozama. Ramban ističe da do današnjeg dana ljudi u Indiji odbijaju zaklati svoju stoku jer vjeruju u Svetu kravu. Stoga, kaže on, B-g je zapovjedio Židovima da zakolju ovce, koze

i krave u čast Svetome. To im je zapovjedbno kako bi shvatili da ono što su smatrali krajnjim grijehom može postati ritual koji će ih približiti Stvoritelju i kroz koji će njihovi grijesi biti pokriveni.

Ustvari, Ramban opisuje žrtve kao protutežu idolatriji. Neždovi su štovali te životinje, a mi ćemo ih zaklati za Gospodara svemira. To je gotovo poput placebo efekta jer time naizgled nije postignuto ništa, no kako bi se Židovi odviknuli od krive teologije, zapovjedbno im je da ono što su drugi narodi štovali kao idole, zakolju za B-ga.

Ramban je vrlo kritičan prema toj Rambamovoj teoriji. On odbija mogućnost da je božanska služba u Hramu bila samo teološka lekcija kojom bi se ispravila idolopoklo-

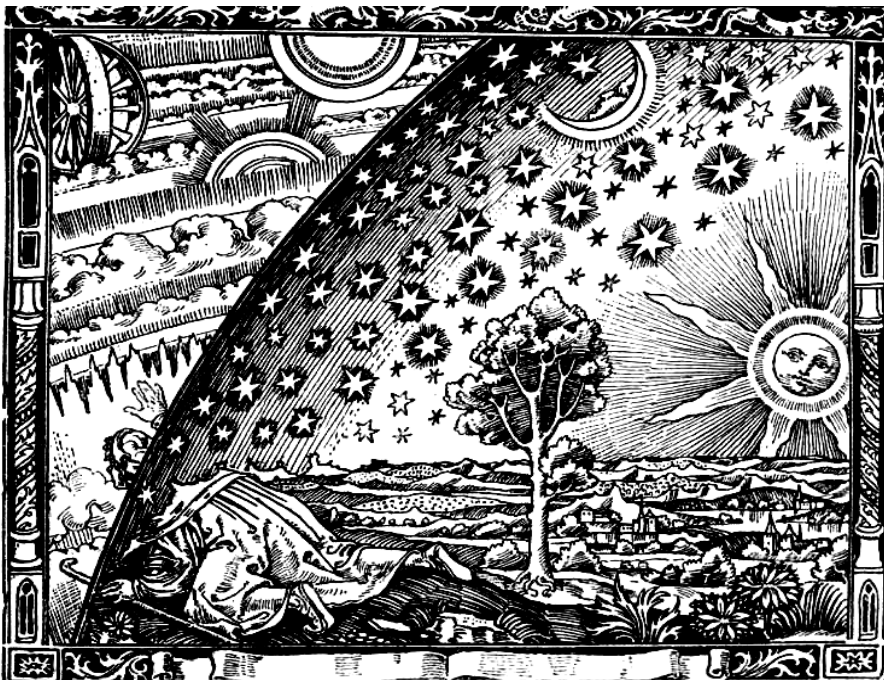
nička praksa. Žestoko se protivio tome da je žrtvenik bio samo sredstvo kojim bi se demonstriralo neslaganje s praksom poganskih naroda, bez da je imao svoju samostalnu vrijednost. Ramban svoje stajalište potvrđuje biblijskim dokazima.

Najprije, on ističe da je već i Noah, kada je izašao iz arke sa svoja tri sina, prinio žrtvu koja je „bila ugodna u B-žjim očima“.

Štoviše, čak i prije Noaha, Hevel je prinio životinjsku žrtvu koju je Sve-mogući prihvatio! Sigurno je da nije bilo idolatrije u vrijeme Kajina i Hevela, stoga žrtve nisu mogle biti samo znak protesta! Zašto su se žrtve prinisile prije idolopokloničke prakse, pita se Ramban.

I daje svoje objašnjenje žrtvi utemeljeno na Otkrivenoj mudrosti (Hohmas haNigle) i Skrivenoj mudrosti (Hohma haNistar, al pi sod). U Nigle odjeljku, Ramban piše - u vezi sa žrtvama čija je svrha da pokriju grijeh - da kada čovjek griješi, on to čini mislju, riječju i djelima. Stoga, kada čovjek stavlja svoje ruke na glavu životinje, on simbolički čini djelo pokajanja. Kada ustima priznaje svoje grijehe (*viduj*), on ispravlja grijehe učinjene govorom, i tako dalje.

No, moramo analizirati - što Ramban misli pod time? Ramban je imao vrlo jake argumente protiv

(nastavak s 10. stranice) **Rabbi Yissocher Frand: Zbunjujuće žrtve**

njega! Ustvari, Rav Meir Simha iz Dvinska u svojoj Mešeh Hohma kaže da je Rambam iskazivao neslaganje jedino vezano uz osobne dobrovoljne prinose (*korbanos nedava*). Rav Meir Simha kaže da se Rambam zasigurno slaže s time da zajedničke žrtve – *korban tamid*, *musaf* prinosi za šabat, *jom tov* i *roš hodeš*, imaju svoju unutarnju vrijednost.

U knjizi *Ner Uziel* koju je napisao Rav Uziel Milevsky, vidio sam drugačiji pristup. On smatra da ljudska bića koja osjećaju da postoji Više Biće u svijetu i koja mu se žele približiti, osjećaju da je žrtvovati nešto svoje način povezivanja. Riječ *korban* prevodi se kao žrtva (iako je korijen riječi u hebrejskom *KaRoV*, što znači – približiti se). Ima mnogo istine u tom prijevodu. Kada se čovjek želi povezati sa Višim Bićem, on to pokazuje time što je spreman žrtvovati nešto svoje.

Nažalost, pogani su Sunce, Mjesec i zvijezde smatrali višim bićima. No, teorija žrtvovanja – toga da želimo žrtvovati nešto Višoj Sili – je vrije-

dan koncept. Kada Rambam kaže da nam je Svemogući dao žrtve kako bi ih prinosili umjesto idolopokloničke prakse, on ustvari kaže da je ta želja da se žrtvuje nešto Višem Biću plemenita stvar.

Sve dok su pogani štovali *avoda zara*, oni su žrtvovali za pogrešnu svrhu. Međutim, ideja prinošenja žrtava Višem Biću vrlo je vrijedna. Zapravo, svaki puta kada smo u kušnji i suočeni sa pitanjem „trebamo li ili ne trebamo nešto učiniti“, svaki puta kada se nađemo neodlu-

čni između svoje vlastite volje i volje Svemogućeg, mi smo pozvani žrtvovati – žrtvovati ono što želimo učiniti zbog onoga što Svemogući želi da učinimo! Žrtve nas uče da žrtvujemo ono što imamo te da budemo spremni žrtvovati nešto svoje za Svemogućeg.

To je ono što je Rambam mislio: Koncept žrtvovanja Višem Biću je plemenita stvar. Zapravo, to je ono što judaizam od nas traži. ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Je li šabat vrijedan smrtne kazne?

Ovog tjedna započinjemo s čitanjem knjige Vajikra. To je treća knjiga Tore i bavi se primarno onime što nazivamo 'žrtvama' ili 'prinosima'. Proteklih godina mnogo sam govorio o konceptu žrtvi pa ću to ovog puta staviti sa strane.

Nastavno na tekst od prošloga tjedna, što je to u šabatu što metaforički garantira smrtnu kaznu? Drugim riječima, zašto se na onoga tko krši šabat gleda kao na onoga tko je promašio smisao života?

Razumijem zašto onaj tko ubije promašuje svrhu života. To je jasno. Ako ne cijeniš život do te mjere da si sposoban ubiti nekoga, tada ti život očigledno ništa ne znači. Shvaćam čak i preljub. Ako se prepuštaš sirovim strastima, bez osjećaja za dobro i zlo, tada propuštaš nešto vrlo važno.

Ali šabat?

Pa, evo mog osobnog razmišljanja o tome.

Moja supruga uvijek kaže da, kada ne bi bilo šabata, ja nikad ne bih bio kod kuće. Iako je to pomalo pretjerano, ona ipak pogađa u suštinu stvari. Šabat je prisilna stanka za one poput mene koji nikada ne bi napravili stanku svojom voljom. Osobito u našem modernom svijetu povezanosti (čitaj: distrakcije), to je

dan u koji provodim kvalitetno vrijeme sa svojom suprugom, djecom i prijateljima. Posramljen sam time što moram reći da je to često jedini

dan u tjednu kada sjedim za večerom zajedno sa svojom obitelji. I prekrasno je imati dan kada ne moram ostati budan do kasno zbog 'hitnih stvari' koje me čekaju na mom kompjuteru, mobitelu ili na televiziji. U zimskim mjesecima, često mi se desi da zaspim već oko 7 navečer. Drugim riječima, to je poput povratka u djetinjstvo!

Međutim, više od svega, šabat je vrijeme za introspekciju. To je vrijeme kada je fokus na prisjećanju na to da je B-g

stvorio svijet - i učinio je to sa svrhom. To je vrijeme kada mogu razmišljati o onome što mi je važno u životu i kuda želim ići - te najvažnije, zašto. Vrijeme je to u kojem se ponovno povezujem sa duhovnom srži svog postojanja koja se naizgled izgubi tijekom tjedna. Iznad svega, to je dan kada se povlačim od svojeg truda da kontroliram svoj svijet i podsjećam se da B-g vodi svijet sasvim dobro i bez mene.

Ukratko, judaizam vjeruje - a vidite da je to i moj stav - da je šabat apsolutno neodvojiv od čuvanja fokusa na onome što je u životu doista važno. Ne vjerujem da bih se, ja osobno, bez šabata toga sjetio.

Zato nam Tora teorijom smrtne kazne za kršenje šabata daje do znanja da čovjek kršenjem šabata ruši svoju sposobnost da postigne svrhu u životu.

Šabat šalom ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

TJEDNI ZOHAR: VAJIKRA

Paraša (priča) Vajikra je prva paraša nove knjige - Levitskog zakonika, i ona uvijek dolazi u proljeće. Zašto je to najbolje vrijeme za čišćenje i iščišćavanje?

Paraša Vajikra i veliki dio knjige Levitskog zakonika bave se službom prinošenja žrtava u Hramu. Teško je shvatiti zašto to iz godine u godinu trebamo čitati, pogotovo zato što se žrtve odnose samo na Hram i svećenike (*kohene*).

Zohar objašnjava da značenje riječi "žrtva" nije onakvo kako se danas razumije, s negativnom konotacijom. Korijen riječi žrtvovati (*KoR-Ban*, na hebrejskom - קרבן) je k.r.b. (ק.ר.ב) što znači približiti - Zohar nam to daje do znanja objašnjavajući da je riječ o međusobnom približavanju deset sefirot sve dok one ne postanu jedno.

Međutim, sam čin prinošenja žrtve životinje nije dovoljan ako nema svijesti kajanja i preobrazbe. Spomenuli smo ranije dobro poznatu frazu "pribavi si učitelja i kupi si prijatelja ...", što znači da za pravo prijateljstva treba "platiti", ulagati i truditi se. Sve što vrijedi mora se steći radom i trudom, 'ništa nije besplatno'.

Pitanje je koji je smisao tog truda?

Zohar objašnjava da imamo tendenciju uložiti trud kad god želimo dobiti nešto za sebe - osjetiti obilje, zadovoljstvo, blaženstvo, radost ili zadovoljstvo - a da bi to mogli pri-

vući iz njihovog izvora, moramo se povezati na više sefirot, na gornje svjetove, i međusobno ih povezati. Kako? Tako da stvorimo sklonost prema tim područjima. Znači, moramo se povezati s osjećajima, namjerama i svijesti o sreći, ljubavi, dije-ljenju, suosjećanju itd., moramo povezati djela s ispravnom namje-rom i time možemo privući obilje odozgo. Kada uložimo trud da dostignemo viši nivo, možemo osjetiti da nas trud dovodi bliže - *KaRoV* (ק.ר.ב) našem cilju. Međutim, kada ljudi koji nisu duhovni ulažu trud, oni smatraju da uzalud žrtvuju (*korban*) svoje vrijeme i novac, i to im donosi agoniju i osjećaj da su "žrtve" (*korban*).

Hebrejski se korijen K.R.B (ק.ר.ב) također može čitati kao "bitka" (*ke-rav*, na hebrejskom - קרב) što znači da se moramo boriti i zalagati za ono što je uistinu važno u životu. I onda kada za našeg bližnjeg nešto učinimo svjesno i sa željom da pri-

bližimo sefirot, spojimo ih i pove-žemo materijalni život s gornjim duhovnim svjetovima, tek tada će stići obilje i blagostanje. Ari objaš-njava da se glavna nagrada stječe boreći se za to tko jesmo, za našu suštinu, i ako sve što činimo radimo sa radošću i namjerom da dovede-mo svjetlo u svoj život, onda nam je uspjeh zajamčen, kao što je rečeno: "**Kada idete u rat protiv svojih ne-prijatelja i G-spod, B-g vaš, preda-vam ih u ruke ...**". Ne kaže se da se moramo boriti sa svojim neprijate-ljima, već da idemo u rat protiv njih a Stvoritelj će ih predati u naše ruke.

To je suština "*korbana*" - približiti sefirot - kako bi ih se sjedinilo, sjedinilo duhovne i materijalne svjeto-ve. To je tajna knjige Levitski zako-nik koja objedinjuje sve mogućnosti povezivanja i namjera koje prate naša djela. ■

Prevela Tamar Buchwald

Neprocjenjiva vrijednost častitosti, Rabbi Daniel Travis:

Preuveličane titule

Kada je Jakov završio upute svojim sinovima, podigao je noge na krevet i izdahnuo, i bi pridružen svojim precima. (Berešit 49,33)

Prethodni esej objasnio je da je čovjeku dopušteno odstupiti od stvarnih činjenica kako bi očuvao svoju poniznosti. Budući da je izbjegavanje počasti pohvalna osobina, postavlja se pitanje: Kako bi se Rav trebao odnositi prema prenapuhanom oslovljavanju koje je postalo uobičajena pojava? Nadalje, postoji li element laži pri korištenju oslovljavanja koje primatelj zapravo ne zaslužuje?

Različiti rabini na različite su se načine odnosili prema pretjeranim počastima koje su im bile ukazi-

vane. Rav Elyah Lopian je često primao pisma koja su sadržavala dugo uvodno oslovljavanje u kojem ga se hvalilo, ali on bi uvijek preklonio vrh stranice prije nego li bi to čitao, kako ne bi vidio titule kojima su ga obilno obasipali. S druge strane, Chacham Tzvi je pročitao svaki naziv koji su mu napisali, i pretvarao to iskustvo u priliku da radi na ispravljanju sebe, tako da pohvale koje mu ljudi pripisuju ne bi ispale neistinite.

Iako se titula „Rav“ vremenom počela vrlo slobodni koristiti, Rav Elchanan Wasserman rekao je u ime Chofetz Chaima da bi jedino onoga koji odlučuje o halahičkim stvarima, ili *Roš ješiva*, trebalo nazvati „Rav.“

Rekao je da je pripisivanje titule „Rava“ bilo kome drugome, kršenje naredbe Tore da se čovjek distancira od *šekera* (neistine).

Rav Meir Feist *zt"l* ovu je odluku uzeo vrlo ozbiljno. Četrdeset godina on se svakog jutra budio vrlo rano da uči Gemaru Hulin (koja se bavi zakonima kašruta). Upitan o ovakvoj praksi, objasnio je da je polagao ispit o ovoj Gemari da bi dobio svoju *semiha* (certifikat proglašenja rabinom). U certifikatu koji je dobio stajalo je da je on stručnjak u Gemara Hulin. Budući da nije bilo datuma isteka certifikata *semihe*, on si je stalno osvježavao te zakone tako da njegova *semiha* ne bi bila laž. ■

Prevela Tamar Buchwald

Breslov Research Institute, Yossi Katz:

Prinošenje žrtava u današnje vrijeme

„Govori Židovskom narodu, govoreći im: ‘Kad tko od vas donosi životinju kao žrtvu B-gu, donesite ju od goveda, ova- ca ili koza’“ (Vajikra 1,2).

Za mnoge od nas ideja žrtvovanja životinja na žrtveniku vrlo je stran i apstraktan pojam. Budući da je Hram bio davno uništen, doživljaju ove *micve* najviše se približimo kada na vrijeme stignemo na *minjan* i govorimo *Korbanot!* Iako postoje mnoge *micvot* koje ne možemo držati iz raznih razloga, kabela i Arizal otkrili su nam različite načine kojima ipak možemo proniknuti u njihovu duhovnu snagu i relevantne pouke i savjete.

Rebe Nachman objašnjava praktičan način na koji svatko od nas može prinositi žrtve na dnevnoj bazi - čak i dok nema Hrama:

Kada ljudi žele postati istinski religiozni i služiti B-gu, izgleda se

da ih prevladaju konfuzija i frustracije. Oni na svom putu nailaze na velike prepreke i ne mogu odlučiti što im je učiniti. Što više žele služiti B-gu to se susreću sa sve više poteškoća.

Entuzijazam kojeg takvi ljudi imaju, kada se trude i pokušavaju napraviti dobro vrlo je dragocjen, čak i onda kada njihov cilj nije postignut. Sav njihov trud smatra se kao žrtva, sa stanovišta: „*Zbog Tebe nas ubijaju svaki dan; broje nas kao ovce za klanje*“ (Psalmi 44,23). Tikkuney Zohar (#21, 59a) navodi da ovaj stih govori o molitvi, koja se smatra kao prinošenje žrtve B-gu.

Kada čovjek želi moliti on nailazi na mnogo toga što ga ometa i što mu odvraća pažnju. Ipak, on bi se trebao u potpunosti predati svom zadatku i upregnuti sve svoje snage da moli ispravno. Čak i ako njegova molitva nije savršena, svaki njegov

pokušaj jednak je prinošenju žrtve.

Isto vrijedi i za svu pobožnost, vjeru. Vi možete željeti usavršiti sebe i posvetite se, ali ustanovite da niste u stanju to učiniti. Ipak, trud i patnja koji su uključeni u taj osujećeni pokušaj nisu uzaludni. Svi oni su prinos žrtve B-gu.

Stoga uvijek učinite ono što do vas stoji, uložite svaki napor da služite B-gu najbolje što možete. Bez obzira koji zadatak je pred vama učinite ga svim svojim snagama (*Propovjednik 9,10*). Nastavite čak i kada se čini da su svi vaši naponi osuđeni na propast i sva vaša nastojanja uzaludna. Učinite sve što je u vašoj moći, a B-g će učiniti ono što je dobro u Njegovim očima (*I Samuel 3,18*).

agutn Shabbos!

Šabat šalom! ■

Prevela Tamar Buchwald

Biseri hasidske mudrosti

"Visoko podigni oči i pogledaj: Tko je stvorio sve to..." (Iza. 40,26)

Sam smisao kreacije je u tome da svi budu primorani pitati, "Tko je stvorio sve

to?" Da svima bude jasno kako najviša sila, u svojoj dobroti, upravlja svijetom i nitko neće tvrditi da ima snagu koja je neovisna o toj sili.

U tu je svrhu Stvoritelj usadio u svako stvorenje neki nedostatak, pukotinu u njezinom biću, kako bi ih sve učinio nepotpunima. Međutim, stvorenja su se i na to brzo naviknula – prestala su primjećivati svoje nedostatke; nisu više niti znala da trebaju Stvoritelja. Nije bilo ničega da ih navede na spoznaju o postojanju više sile iznad njih.

Štoviše, tama i skrivenost se mogu proširiti do takve mjere da svi zauvijek zaborave Onoga koji ih je stvorio. Ali, Stvoritelj se nije u potpunosti sakrio; On je ljudima dao snage da prodru kroz tu skrivenost.

Sve što je On stvorio sastoji se od dvije suprotstavljene sile, tako da kad ljudi vide obje, mogu spoznati jednu Višu silu iznad dvojnosti. Tada su u stanju usmjeriti svoj pogled isključivo prema Njemu.

R. Yaakov iz Izbice

Potraži posvećeno u običnom;

potraži izuzetno u svakodnevnom.

Nije li Pjesma nad pjesmama

istovremeno ljubavna pjesma

i najsvetiji među svetim spisima? ■

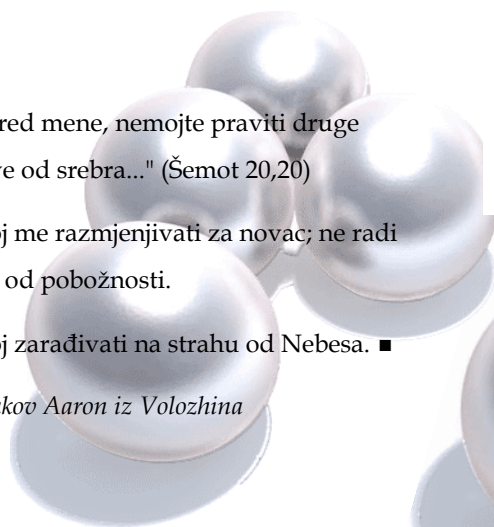
R. Nachman iz Bratslava

"Pored mene, nemojte praviti druge bogove od srebra..." (Šemot 20,20)

Nemoj me razmjenjivati za novac; ne radi posao od pobožnosti.

Nemoj zarađivati na strahu od Nebesa. ■

R. Yaakov Aaron iz Volozhina

Ako želiš biti voljen

- prvo moraš voljeti druge. ■

Baal Shem Tov

Bisere sakupio i preveo Nenad Vasiljević

Sefer Hamicvot Hakacacur

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajim

Pozitivne zapovijedi

21. Pozitivna je zapovijed biti sretan na blagdane

kao što Pismo kaže, *i radovat ćeš se na svoje blagdane (D'varim 16,14)*. Dok je Svetište još postojalo, radost je bila da se prinosila dodatna *š'lamim* (mirotvorna žrtva) uz blagdansku *š'lamim*; i to se nazivalo *š'lamim* radovanja; i žene su također imale obavezu prema ovom veselju. U današnje vrijeme, međutim, sreća se ostvaruje jedino kroz meso i vino. Onda čovjek ima dužnost da usreći svoju suprugu lijepom odjećom, i da podijeli slastice članovima svog doma; a također ima dužnost da usreći i siromašne. Tko ne donese sreću nikome od siromašnih, njegova radost nije radost u *micvi*, već samo radost njegovog želuca; a takvo veselje je za njega sramota; kao što Pismo kaže, *i blato ću vam sasuti u lice, blato svetkovina vaših (Malahi 2,3)*.

Dakle, makar je uzimanje jela i pića na vjerske blagdane dio pozitivne zapovijedi, ne treba se provoditi puno vremena uz vino, zabavu i neozbiljnost, jer to je neobuzdana ludost i neozbiljno ponašanje, dok je nama zapovijeđeno jedino u vezi radosti koja u sebi sadrži slu-

ženje blagoslovenom B-gu; a nemoguće je služiti Vječnom usred neobuzdane zabave, neozbiljnosti ili pijanstva, već samo u sreći zbog *micve*. Sreća koju ta osoba doživljava dok vrši *micvu* je divan oblik služenja B-gu.

Na snazi je na svakom mjestu, u svako doba.

Negativne zapovijedi

33. Negativna je zapovijed ne oteti niti jednu živu osobu između Židova

kao što kaže Pismo, *Nećeš ukrasti (Š'mot 20,13)*; a učenjaci, blagosloveno sjećanje na njih, učili su (Talmud Bavli, *Sanhedrin 86a*) da je to opomena onome koji bi oteo živo biće u Židova. Ako ga proda [u ropstvo] on isto tako krši negativnu zapovijed, jer je to pokriveno nalogom, *oni neće biti prodavani kao robovi (Va-jikra 25,42)*. Otmičara se ne kažnjava smrću sve dok ne otme Izraelca, odvede ga na svoj posjed i iskoristi ga, i proda ga drugima. Ako proda čovjeka ocu ili bratu onoga koji je otet, proći će bez kazne.]

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svakom trenutku, kako za muškarce tako i za žene. ■

U najkraćim crtama: Paraša

1. alija: *Paraša* počinje s *micvom* o šabat u te kaznom za njezin prijestup. Imajte na umu da je *pasuk* 35,5 klasični dokaz za Usmenog zakona. Oni koji poriču Usmeni zakon moraju objasniti doslovni prijevod ovog stiha koji zabranjuje da se posjeduje bilo koji plamen koji gori na šabos. To bi zabranilo i upotrebu svjetla, topline, pa čak i šabatne svijeće! Usmeni nas zakon uči da je B-žja zabrana bila usmjerena na paljenje vatre, a ne na posjedovanje vatre. Moše zatraži *Bnej Jisroel* da daju vrijeme, talente i materijala za izgradnju *Miškana*. *Bnej Jisroel* su odgovorili neobuzdanim entuzijazmom.

2. alija: Donirani su talenti i materijali, a Becalel i Oholiav su imenovani za glavne arhitekta i umjetnike. Odgovor na Mošev apel je bio toliko velik da je Moše morao narediti ljudima da prestanu donositi svoje donacije! (Vidite, čuda se događaju!) Vanjski pokrovi *Miškana* i unutarnje tapiserije detaljno su izneseni. Opisuju se grede *Miškana*, *Aron hakodeš*, i *Šulhan* – stol.

3. i 4. alijot: Opisani su Menora i unutarnji zlatni žrtvenik. Iznose se pojednosti o vanjskom žrtveniku s rampom, umivaonici, te ogradi koja okružuje *Miškan*. Pekudei počinje s obradom za materijale korištene pri

izgradnji *Miškana*. (zlata = 1.990 kg/ srebra = 33.265 kg/ bakra = 4.817 kg)

5. i 6. alijot: Kohein gadolov naprsnik i prsluk su opisani. Preostala odjeća za Kohein gadola i druge *kohanim* detaljno je iznesena. Moše pregledava dovršeni *Miškan*. Moše potvrđuje da je cijeli projekt učinjen točno prema uputama *Hašema*. Moše blagoslivlja one koji su radili.

7. alija: Na 1. dan nisan, 2449. *Miškan* je sklopljen. Nakon što je svaki element pravilno smješten, prisutnost *Hašema*, *Šehina*, silazi u oblaku i ispuni *Miškan*. ■

U najkraćim crtama: Haftara

Kraljevima 7,51 do 8,21

Relevantnost haftare u odnosu na ovotjednu *parašu* je očita. *Paraša* ide u detalje završne kontrole i izgradnje *Miškana* kulminirajući time da B-g ispuni Šator u formi oblaka. Godine 2935. *Bejs Hamikdaš* je dovršen i kralj

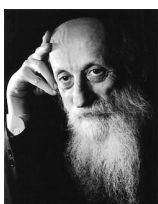
Šlomo okupi narod u Jerušalajimu da prisustvuje dok *Aron* bude sproveden u Svetinju nad svetinjama. Nakon opisa povorke, slavlja, i Svetinje nad svetinjama, haftara kaže da je prisutnost B-žja u obliku oblaka ispunila *Bejs Hamikdaš*. Ta dva događaja, izgradnju *Miškana* i

otvorenje *Bejs Hamikdaša* dijeli 486 godina. U obje prilike „Dom B-žji” je bio posvećen B-žjom prisutnošću koja se spustila u obliku oblaka. Bilo bi zanimljivo razgovarati o razlozima zašto je B-g odabrao oblak kao očitovanje Njegove prisutnosti. ■

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Rastimo svakoga dana

Vajikra

Ako jedeš od djela ruku svojih, bit ćeš sretan i dobro će ti biti. (*Ps* 128,2).

Rabin iz Kotzka na jedinstven je način protumačio ovaj redak. „Da,” rekao je, „jedi od djela ruku svojih, ali ne od djela srca svojega i duše. Naravno da moraš svojim rukama raditi da privrediš svoj kruh, ali dok ti ruke moraju raditi, ne dopusti čitavom svom biću da bude prožeto poslom. Upravi srce svoje i dušu ka ciljevima koji su duhovni.”

Neki komentari na Toru spominju da je Adam, kada je sagriješio, bio je proklet: „Od znoja obrova svojih jest ćeš kruh” (*Postanak* 3,19). Budući da je rad uspostavljen kao kazna, zašto bi se itko želio naslađivati kaznom? Svatko tko imalo misli nastojao bi se izvući s najminimalnijom kaznom.

Danas smo svjedoci fenomena onoga što se događa kada ljudi koji ne znaju ništa drugo osim čitav svoj život raditi dođu u dob za mirovinu. Mnogi provode te kasne godine u mucu, nemajući ništa više što bi mogli raditi; neki se okrenu alkoholu u svojoj starosti kako bi pobjegli od tereta pustog života.

Ako ljudi ulože čitavo svoje biće, umjesto samo svoje ruke, u posao, neće postići sreću. Ljudi koji razvijaju duhovne interese imaju mnogo sretniju starost, jer kao što psalmist kaže, „donose plod svoj u starosti, i ostaju krepki i svježiji” (*Ps*. 92,15).

Ovu je misao iznio i Rabin iz Kotzka na redak: *I odandje ćeš tražiti svog B-ga, i naći ćeš Ga, ako Ga tražiš svim svojim srcem i dušom* (*Pz*. 4,29). Kotzker je protumačio da redak znači da je samo traženje nalaženje: „naći ćeš Ga ako ga tražiš . . .” – ali samo ako je to cjeloživotna potraga, čitavim svojim srcem i dušom. ■

(nastavak s 16. stranice) **Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah: Mjesečni Zohar: Nisan**

znači, super vatra. To objašnjava osobnu snagu i obnavljanje energije Ovna. Kad nisan započne on omogućuje svakome od nas da se poveže s ovom obnavljajućom, pomlađujućom silom. To je ujedno i tajna zašto se Pesah slavi usred mjeseca nisana - mjeseca izlaska, bijega iz ropstva (lanaca prošlosti) u slobodu i obnovu.

Snaga super-vatre Ovna ozbiljno utječe na ponos i ego Ovna. Dakako, bez ega oni ne bi mogli biti pioniri, upuštati se u nove avanture, ili pokušati osloboditi se ograničenja. Međutim, ego s druge strane isto tako zasljepljuje ljude i čini ih neosjetljivima prema drugima. Tipičan Ovan može lako pasti u zamku svoje besosjećajnosti i ne biti svjestan onoga što ga okružuje; oni imaju toliko mnogo unutarnje buke da ne mogu napraviti mjesta za druge informacije iz vanjskog svijeta. Poznato je da Ovnovi imaju poteškoća u učenju iz svojih pogrešaka.

Više indikacija o snazi Ovna i njegovoj povezanosti s Marsom možemo naći u njegovom imenu. Na hebrejskom Ovan ima naziv Tale (טלה) čija gematrija (svako hebrejsko slovo ima numeričku vrijednost) iznosi 44, što je ujedno i brojčana vrijednost riječi דם (dam = krv). Snaga krvi utječe na vatreni temperament Ovna, a također i svakoga od nas kada započne mjesec nisan. Osim toga, to što je on prvi mjesec, prema kabalistima, određuje da on odlučuje o ratovima i sukobima u nadolazećoj godini (baš kao na Roš hašanu, kada se određuju primanja i život. Stoga bismo trebali biti vrlo oprezni u to vrijeme.

Borba protiv ropstva

Naši unutrašnji i vanjski ratovi

posljedica su robovanja našim potrebama, nagonima i strahovima. Nisan nam daje priliku da pobjegnemo iz ropstva i oslobodimo se, stvarajući spokojan, miran život u godini koja dolazi. Da bi se to postiglo, moramo shvatiti prirodu tog horoskopskog znaka i svijesti veza-noj s njim. To će nam pomoći da prevladamo vlastiti horoskopski znak, zvijezde, mjesec i sunce, naše prepreke iz prošlosti, poteškoće i neuspjeha, da prevladamo sve. To je moć nisana i Ovna.

Tora kaže da su desetog nisana, kao simbolički čin kontrole, hebreji uzimali janje (Ovna) i vezali ga uz svoje domove. Onda su ga, u suton 15-og dana, zaklali i pekli na vatri.

Vatra može doći u različitim oblicima; vatra uspjeha, vatra gnjeva, nezadovoljstva. Jedini način na koji se možemo boriti s negativnom vatrom je pozitivnom vatrom entuzijazma. Ramhal (rabin Moshe Ha-im Luzzato) kaže da bismo se svaki put kad se osjećamo depresivno, trebali ponašati kao da smo sretni. Mi moramo činiti sve s veseljem i osjećajem duhovnog uzdizanja, čak i ako se osjećamo ili drugima izgledamo glupo. Poznato je da u trenutku kad postupamo radosno naš mozak luči endorfine i serotonin koji čine da se osjećamo "povišenog raspoloženja". Drugim riječima, ponekad, da bismo sebe doveli u ravnotežu, moramo otići iz jedne krajnosti u drugu i na taj način preuzeti kontrolu. Nije slučajno da se ova promjena vrši upravo za vrijeme Pesaha.

Kao što znamo, u engleskom se jeziku koristi naziv Passover zato što je Stvoritelj prešao preko (passed over) hebrejskih domova u završnoj fazi deset pošasti u Egiptu. Ovaj "prolazak preko" ili "preska-

kanje" upravo je skok koji možemo postići i dovesti u svoj život. To je ujedno i tajna koja leži u imenu mjeseca nisana, od hebrejske riječi nas (na hebrejskom - bježati / umaknuti). Nisan nam omogućuje da pobjegnemo iz mjesta na kojem smo bili, na novo i uzvišenije mjesto koje će nam omogućiti da počnemo ispočetka, osloboditi nas od naših neka-đašnjih lanaca, starih navika i ponašanja.

Rekli smo da janje (Ovan) predstavlja ego, a mi ga pržimo na vatri entuzijazma i pozitivnog rada, i potom ga jedemo s macesom i *marorom* (gorkim biljem). Prema Zoharu, maces simbolizira smanjenje ega (kruh simbolizira nadmeni ego, a maces je lijek za to. On ima moć sažimanja i kontrole). Drevni travari znali su da maror - gorko bilje simbolizira frekvenciju planete Marsa, jer njihov je okus gorak kao okus ratova i smrti. Kad jedemo *maror*, moramo to učiniti s namjerom prevladavanja smrti u nama koja se obično izražava borbama, sporovima i rušenju. Maror (מרור) ima brojčanu vrijednost 446, a i smrt (מות) ima istu tu brojčanu vrijednost.

Nakon što smo uradili sve gore navedeno i prevladali smrti u nama, mi sljedećeg jutra molimo molitvu za *tal* (rosu). *Tal* je, prema kabali, jedna nevjerovatna pojava. Prvo, ona je čista voda, a ne vatra. Drugo, duhovna *tal* je sila koja motivira i u biti je uzrok obnavljanja. Molitva za *tal* povezuje nas s obnavljanjem te napuštanjem starih navika. To je moć Pesaha i Ovna koji nam omogućuju da preko ropstva preskočimo u slobodu. ■

Prevela Tamar Buchwald

Iz domaćeg tiska

Ejdus: Ljudi moraju shvatiti da mi i dalje moramo živjeti zajedno

Narod.ba, 27.3.2017.

Predrag Ejdus (70), jedan od najznačajnijih glumaca bivše Jugoslavije, formalno je penzioner, ali nakon razgovara s njim, zaključili smo da je daleko od svake mirovine. Ejdus će i u ovoj godini u svoj repertoar upisati neke nove pozorišne naslove na nekoliko teatarskih scena, a već četvrt vijeka legendarni glumac briljira u ulozi bogatog trgovca, tvrđice Kir Janje u istoimenoj predstavi Narodnog pozorišta u Beogradu. Ali, briljira Ejdus i u mnogim drugim predstavama pa je i to jedan od razloga za njihovu dugovječnost.

Iako nerado daje intervjuje, a pogotovo telefonom, Ejdus je ekskluzivno za "Dnevni avaz" govorio o prošlosti, sadašnjosti, ali ipak najradnije o budućnosti, te je imao nekoliko važnih poruka za sve ljude dobre volje i one koji su spremni graditi mostove među ljudima.

Lovorov vijenac

Prisjetio se Ejdus i dana provedenih u glavnom gradu BiH, raspusta kod tetke, lijepog druženja na olimpijskoj Jahorini, osvojenih nagrada na MESS-u... Ali, idemo redom.

Uskoro ćete napuniti 70 godina, a radite punom parom.

– I mnogo sam ponosan zbog toga.

Moram da Vas, prije svega, upitam za zdravlje. Mnogo toga se može pročitati u srbijanskim medijima, između ostalog da se povlaćite sa scene zbog ozbiljnih zdravstvenih problema. Šta je istina?

– Istina je, imao sam zdravstvenih problema, jednu težu operaciju, ali sve je to sada pod kontrolom. Osjećam se odlično i, što je najvažnije, skinuo sam kilažu, što mi je bio dugogo-dišnji san.

Koliko ste kilograma izgubili?

– Deset! Idealno se osjećam. Prosto lebdim!

Kada je riječ o zdravlju, moglo bi se reći da ste

veliki borac. Kao šestogodišnjak, imali ste reumatsku groznicu, jedva ste ostali živi. Niste bili pošteđeni ni novih borbi za zdravlje.

– Da, iskreno rečeno, medicina čini svoje, napredak medicine. Imao sam sreću da budem u dobrim rukama dobrih ljekara i poštovao sam sva pravila rehabilitacije. Ali, s druge strane, najvažnija je ta motivacija, imati želju da trajate. Prosto, taj adrenalin koji se stvara onog trenutka kada stanete na scenu, bilo na probi, a pogotovo na predstavi, pred kamerama, to je nešto što me održava i zahvalan sam životu na tome. Bez tog adrenalina, ne bi moglo da bude ni života, a ni umjetnosti.

Kad se spomene Sarajevo, šta vam je prva asocijacija?

– Dobar dio karijere sam proveo u Sarajevu, pogotovo na početku. Dosta sam snimao za sarajevsku televiziju. Dolazio sam sa mnogo predstava. Iskreno, vezuje me dosta divnih uspomena, prijateljstava, iz, doduše, predratnog perioda, a što se tiče mojih nekih uspjeha, to su sigurno dva Zlatna lovorova vijenca na MESS-u, koje sam osvojio još davnih dana, kojima se vrlo ponosim, jer smatram da je to jedan od najznačajnijih festivala i u ex-Jugoslaviji. Te nagrade smatram jednim od najznačajnijih koje sam dobio.

Nekada sam mnogo skijao na Jahorini, moja tetka je živjela u Sarajevu tako da sam svake zime tokom raspusta boravio u Sarajevu. To su neke veze. U kontaktu sam i s nekim kolegama, a samo Sarajevo doživljavam kao grad svoje mladosti u kojem sam proveo mnogo lijepih trenutaka.

Od tada do danas izdešavalo se mnogo toga. S kakvim osjećajem danas dolazite u Sarajevo?

– Grad se mijenja, naravno da to nije isti grad u kojem sam proveo mladost, ali ono što me u posljednje vrijeme kad god dođem iznenađuje, jeste život koji tamo postoji. Sarajevo je sve više beskrajno živ grad, još multikonfesionalan. Mene, prije svega, zanimaju kultura i pozorište, ali naravno da pratim i sve drugo što se zbiva, s tim što ne ulazim u to, iskreno rečeno. To je stvar visoke politike tako da nemam tu vrstu opterećenja. S ogromnom radošću i danas dolazim ne samo u Sarajevo nego i u ostale gradove

Bosne i Hercegovine, upoznao sam nove ljude, novi metali... Pokušavam da razvijam toleranciju prema svemu što se događa i u umjetnosti, a političku scenu prtim isključivo putem štampe i medija.

Sa predstavom "Hor bečkih dečaka" ovih dana punite dvorane. Dolazite li uskoro i kod nas sa kolegama Irfanom Mensurom i Slobodom Bodom Ninkovićem?

– Sa Mensurom mnogo saradujem, dobri smo i prijatelji, a on se u posljednje vrijeme sve više bavi režijom. Postavio je i odličan komad hrvatskog autora Mire Gavranca "Čehov je Tolstoju rekao zbogom", koji igramo u Narodnom pozorištu u Beogradu. A prije izvjesnog vremena napravili smo novu predstavu "Hor bečkih dečaka", koja me veoma raduje, o trojici već ostarjelih gastarbajtera koji žive u Beču, gdje doživljavaju razne zgode i nezgode. Priča je to o žrtvama tranzicije, duhovita tragikomična priča koja vrlo dobro prolazi kod publike.

Imamo dosta poziva i siguran sam da će uskoro gostovati u Sarajevu, mnogo je poziva i za inozemstvo, spremamo se i za veliki put u Ameriku i Kanadu. Predstava je duhovita, ali s tužnim krajem, jer sudbina tih ljudi, naročito starijih, koji nisu otišli u penziju, a nemaju mogućnost da započnu novi život, bolna je priča, ali sa mnogo komičnih detalja.

Kada se osvrnemo oko sebe, mnogo je takvih sudbina?

– Jasno. Cijeli Balkan je takav, pogotovo zbog te bolne i preduge tranzicije koju živimo.

Gospoda Glembajevi

Hoćemo li najaviti neke nove projekte? Sigurno će ih biti s obzirom na Vašu volju i želju da i dalje trajete?

– Dosta imam posla. Počele su probe u JDP Pirandelovog komada "Tako je kako vam se čini", veliki projekt, a dobio sam poziv da preko ljeta gostujem na Dubrovačkim ljetnim igrama. Rade se "Gospoda Glembajevi", igrat ću starog Glembaja. Veoma sam pono-

san na to s obzirom na to da sam dobio poziv od zagrebačkih kolega da im se pridružim.

Kada Vas, ne samo Vas nego i ostale Vaše kolege u regionu slušam, reklo bi se da je sve kao nekada?

– Tome se mnogo radujem. Kultura je sigurno nešto što apsolutno mora i može da povezuje ljude i uvjeren sam da će toga da bude sve više i više. Jer, ipak, svi mi govorimo jedan jezik, koji se razumije i u Hrvatskoj, i u Crnoj Gori, Srbiji, Bosni... Nema nikakvih barijera. Veoma mnogo ljudi želi i voli vidjeti šta se događa, da kažem, preko tarabe. Prosto, umjetnost je univerzalna stvar i ona mora i treba da zbližava ljude i da u ljudima izaziva katarzu. Bavljenje pozorištem je, prije svega, pitanje katarze. U to duboko vjerujem, to je univerzalna stvar, pogotovo kada je riječ o zajednicama koje su toliko dugo živjele zajedno i koje su toliko isprepletene da je to prosto nemoguće politikom, ni svjetskom, ni domaćom, uništiti. Naprotiv, mislim da će tih mnogo širih povezivanja biti u budućnosti i u ekonomskom i u političkom smislu. Uvjeren sam da će se sve ove tenzije stišavati i da će ljudi morati shvatiti da mi i dalje moramo živjeti zajedno i dopunjavati se.

Rekao je...

– Djeca su moj najveći uspjeh. – Volim da istražujem nove, kao i da igram i čuvam sve stare uloge.

– Dobro znam šta znači izgubiti životnu snagu. Izgubio sam je, skoro potpuno, više puta.

– Fudbal mi je pomogao da brže i čvršće stanem na noge.

– Kao dijete, na ulici sam proizvodio cijeli dan i dobar dio noći. To pamtim kao svoj mali raj.

– Moj otac bio je Jevrej i, po ocu i po majci, sudbina njegove familije bila je tragična.

– Cijelog života izjašnjavam se kao Jugoslaven. I danas se osjećam tako.

– Nemam panični strah od smrti. Više se plašim nemoći.

– Moja pjesma je Arsena Dedića "O mladosti...". Kad je čujem, meni pođu suze. ■

Iz domaćeg tiska

ZAKLJUČILI RAZGOVORE

Izrael i SAD bez dogovora o židovskim naseljima

tportal, 24.3.2017.

Izrael i SAD završili su u četvrtak navečer četiri dana razgovora u Washingtonu o izraelsko-palestinskom sukobu ne mogavši se dogovoriti oko jednog od najproblematičnijih pitanja - izraelskog naseljavanja okupiranog palestinskog teritorija

Američko izaslanstvo predvođeno Jasonom Greenblatom, posebnim predstavnikom predsjednika Donalda Trumpa, 'ponovilo je Trumpovu zabrinutost glede aktivnosti oko naseljavanja', piše u zajedničkom priopćenju objavljenom u Washingtonu i Izraelu.

U raspravama u SAD-u Izraelci su naznačili da je njihova namjera usvojiti oko naseljavanja 'politiku koja uzima u obzir tu zabrinutost'.

Razgovori će se nastaviti, dodaje se u priopćenju.

Trumpova administracija traži načine da obnovi mirovni proces između Izraelaca i Palestinaca. ■

SPRIJEČILI KRADJU DREVNOG KAMENA

Izrael priveo sedmoricu čuvara džamije Al-Aqsa

vijesti.ba, 28.3.2017.

Izraelske snage sigurnosti privele su u protekla 24 sata sedam čuvara džamije Al-Aqsa, u okupiranom Istočnom Jerusalemu, javlja Anadolu Agency (AA).

"Četiri čuvara su odvedena iz svojih domova rano u utorak, dok je njih troje privedeno u ponedjeljak nakon što su spriječili jevrejskog arheologa u pokušaju krađe drevnog kamena koji se nalazio unutar džamije", potvrdio je za AA Firas al-Dibs, glasnogovornik Islamskog vakufa u Jerusalemu, jordanske organizacije zadužene za nadgledanje islamskih znamenitosti grada.

Al-Dibs je kazao da je arheolog navodno dvaput pokušao otuđiti kamen pod zaštitom izraelske policije, čime su izazvani sukobi između čuvara i izraelske policije.

Za muslimane Al-Aqsa predstavlja treće najsvetije mjesto na svijetu. Jevreji sa svoje strane područje nazivaju Brdo hrama, tvrdeći da su na tom mjestu bila dva jevrejska hrama u drevna vremena.

U septembru 2000. godine, posjetom Al-Aqsi konverzni izraelski političar Ariel Sharon izazvao je Drugu Intifadu,

narodni ustanak protiv izraelske okupacije u kojem je poginulo na hiljade Palestinaca.

Izrael je okupirao istočni Jerusalemu u kojem se nalazi Al-Aqsa, za vrijeme rata na Blis-

kom istoku 1967. godine. Potom ga je formalno anektirao 1980. godine, tvrdeći da je Jerusalemu glavni grad jevrejske države, što nikada nije priznato od međunarodne zajednice. ■